

Normální standardní lineární regresní model

K dříve vysloveným předpokladům o veličinách standardního lineárního regresního modelu připojíme další předpoklad :

5. Normalita náhodných složek

T-rozměrný vektor náhodných složek $\varepsilon = (\varepsilon_1, \varepsilon_2, \dots, \varepsilon_T)'$ má T -rozměrné normální rozdělení s nulovým vektorem středních hodnot a s diagonální kovarianční maticí, tzn.

$$\Sigma = \sigma^2 I_T, \quad \text{stručněji zapsáno} \quad \varepsilon \approx N(0; \sigma^2 I_T)$$

Jak známo, sdružená hustota *T-rozměrného normovaného normálního rozdělení* má v případě nezávislých náhodných veličin tvar:

$$f(\varepsilon) = \frac{1}{(2\pi)^{T/2} \sigma^T} \exp\left(-\frac{\varepsilon' \varepsilon}{2\sigma^2}\right)$$

Věta 2 (pro standardní normální lineární regresní model)

Za podmínek Věty 1 (*Gauss-Markovovy*) a dále za dodatečného předpokladu o T -rozměrném rozdělení vektoru náhodných složek $\varepsilon \approx N(0; \sigma^2 I_T)$ lze ukázat, že :

(2A) Odhadová funkce $OLS b = (X'X)^{-1} X'y$ je také normálně rozdělena s vektorem středních hodnot (rovným skut. parametrům) β a s kovarianční maticí $\sigma^2 (X'X)^{-1}$.

(2B) Náhodná veličina $\frac{e'e}{\sigma^2}$ resp. (jinak zapsaná jako $\frac{(T-k)s^2}{\sigma^2}$) má χ^2 -rozdělení o $(T-k)$ stupních volnosti. Počet stupňů volnosti je určen rozdílem mezi počtem pozorování T a počtem vysvětlujících proměnných k .

(2C) Náhodné veličiny $\frac{(T-k)s^2}{\sigma^2}$ a $OLS b - \beta$ jsou vzájemně nezávislé.

(2D) Odhady vektoru parametrů β získané metodou nejmenších čtverců $OLS b$ a metodou maximální věrohodnosti $ML b$ jsou identické, tj. platí $OLS b = ML b$

Výše uvedená tvrzení postupně dokážeme:

Tvrzení (2A) Odhadová funkce $OLS b = (X'X)^{-1} X'y$ je normálně rozdělena s vektorem středních hodnot (rovným skut. parametrům) β a s kovarianční maticí $\sigma^2 (X'X)^{-1}$. $OLS b = (X'X)^{-1} X'y$

Důkaz tvrzení (2A) Odhadovou funkci b_{OLS} lze zřejmě vyjádřit ve tvaru

$$(X'X)^{-1} X' y = (X'X)^{-1} X'(X\beta + \varepsilon) = \beta + (X'X)^{-1} X' \varepsilon, \text{ kde}$$

na pravé straně je nestochastické povahy pouze vektor náhodných složek ε . Odhadová funkce $_{OLS}b$ je tedy lineární kombinací složek náhodného vektoru ε , přičemž tato lineární kombinace má nestochastické prvky (a je k ní přičten nestochastický vektor β). Jak známo ze statistické teorie, lineární kombinace složek náhodného vektoru se *sdrúženým* normálním rozdělením má též *sdrúžené* normální rozdělení. Zbývá určit střední hodnotu a kovarianční matici tohoto vektoru. Zřejmě platí :

$$E(_{OLS}b) = E(X'X)^{-1} X' y = E[\beta + (X'X)^{-1} X' \varepsilon] = E\beta + E(X'X)^{-1} X' \varepsilon = \beta + (X'X)^{-1} X' E\varepsilon = \beta$$

neboť dle předpokladu (a) $E\varepsilon = 0$. Podobně

$$\begin{aligned} Cov(_{OLS}b) &= E[(b - \beta) \cdot (b - \beta)'] = E[(X'X)^{-1} X' \varepsilon \varepsilon' X (X'X)^{-1}] = (X'X)^{-1} X' E\varepsilon \varepsilon' X (X'X)^{-1} \\ &= (X'X)^{-1} X' \sigma_{\varepsilon}^2 I_T X \cdot (X'X)^{-1} = \sigma_{\varepsilon}^2 (X'X)^{-1}. \quad \square. \end{aligned}$$

Poznámka Kovarianční matice $Cov(_{OLS}b)$ není na rozdíl od kovarianční matice náhodných odchylek diagonální, složky vektoru $_{OLS}b$ tedy zpravidla budou vzájemně zkorelovány. Rozptyl každé této složky je dán součinem σ_{ε}^2 a prvku ležícího na j -tém místě hlavní diagonály matice $(X'X)^{-1}$ - tento prvek označíme v dalším textu jako V^{jj} .

Tvrzení (2B) Náhodná veličina $\frac{e'e}{\sigma^2}$ resp. (jinak zapsaná jako $\frac{(T-k)s^2}{\sigma^2}$) má χ^2 -rozdělení o $(T-k)$ stupních volnosti. **Počet stupňů volnosti je dán rozdílem mezi počtem pozorování a počtem vysvětlujících proměnných.**

Důkaz tvrzení (2B)

a) Víme, že skalární součin $\varepsilon' \varepsilon$ tvoří součet druhých mocnin T vzájemně nezávislých (tj. zde nekorelovaných a normálně rozdělených) náhodných veličin (jmenovitě náhodných složek regresní rovnice).

b) Dále víme, že analogický výraz $e'e$ pro rezidua lze vyjádřit zápisem

$$e'e = \varepsilon' M' M \varepsilon, \text{ kde } M = I_T - X(X'X)^{-1} X', \text{ neboť } e = M \cdot \varepsilon''$$

c) Matice M je symetrická a idempotentní, neboť pro ni platí

$$M'M = M M = (I_T - X(X'X)^{-1} X')(I_T - X(X'X)^{-1} X') = I_T - X(X'X)^{-1} X' = M$$

Tedy $e'e$ je kvadratická forma s hodnotami danou hodnotami matice M . Hodnota idempotentní matice je rovna její stopě. Stopa matice M je přitom rovna $(T-k)$.

Počet stupňů volnosti χ^2 -rozdělení veličiny $e'e$ je určen stopou matice M (je tedy

roven $T - k$). Podle **Cochranovy věty** má výraz $\varepsilon' M \varepsilon / \sigma^2$ χ^2 -rozdělení s tolika stupni volnosti, jaká je hodnota matice M v kvadratické formě $\varepsilon' M \varepsilon$. (Rozptylem σ^2 dělíme proto, abychom získali součet T nezávislých náhodných veličin s rozdělením $N(0,1)$).

Zřejmě přitom platí

$$\text{Cov}(\varepsilon' M \varepsilon / \sigma^2) = I_T.$$

d) Konečně je snadné ukázat, že platí

$$\frac{e'e}{\sigma^2} = \frac{(T - k)s^2}{\sigma^2}$$

Výraz $e'e$ představuje součet čtverců reziduí (obvykle značen SSE). s^2 je tzv. **reziduální rozptyl** (mj. nestranný odhad rozptylu náhodných složek), jehož tvar je právě

$$\frac{e'e}{T - k} = s^2 \quad \square.$$

Tvrzení (2C) Náhodné veličiny $\frac{(T - k)s^2}{\sigma^2}$ a $OLS b - \beta$ jsou vzájemně nezávislé.

Důkaz tvrzení (2C) Součet čtverců náhodných odchylek $\varepsilon'\varepsilon$ rozložíme následovně :

$$\varepsilon'\varepsilon = \varepsilon' [I_T - X(X'X)^{-1} X'] \varepsilon + \varepsilon' [X(X'X)^{-1} X'] \varepsilon = \varepsilon' M \varepsilon + \varepsilon' N \varepsilon$$

Poznámka Matice M i N jsou idempotentní, s hodnotami $h(M) = T - k$ a $h(N) = k$.

Podle **Cochranovy věty** mají náhodné veličiny – kvadratické formy $P(\varepsilon), Q(\varepsilon)$ obsahující matice M i N tato rozdělení:

- kvadratická forma $P(\varepsilon) = \varepsilon' M \varepsilon / \sigma^2$ má rozdělení χ^2 o $T - k$ stupních volnosti
- kvadratická forma $Q(\varepsilon) = \varepsilon' N \varepsilon / \sigma^2$ má rozdělení χ^2 o k stupních volnosti

Obě tyto náhodné veličiny jsou vzájemně nezávislé, neboť platí $M \cdot N = 0$.

(stochastická nezávislost je zde „posuzována“ algebraickou ortogonalitou matic M, N)

Dále, výrazy $\varepsilon' M \varepsilon$ a $\varepsilon' N \varepsilon$ lze rozepsat následovně :

$$\varepsilon' M \varepsilon = \varepsilon' [I_T - X(X'X)^{-1} X'] \varepsilon = \varepsilon' M \varepsilon = \varepsilon' M M \varepsilon = e'e = (T - k)s^2, \text{ kde } s^2 = \hat{\sigma}^2.$$

$$\varepsilon' N \varepsilon = \varepsilon' [X(X'X)^{-1} X'] \varepsilon = \varepsilon' [X(X'X)^{-1} X' X (X'X)^{-1} X'] \varepsilon = \varepsilon' N' N \varepsilon = (b - \beta)' X' X (b - \beta)$$

neboť $b = \beta + (X'X)^{-1} X' \varepsilon$, tzn. $b - \beta = (X'X)^{-1} X' \varepsilon$

Dále, protože podle předpokladu je $X'X$ (jako momentová matice) pozitivně definitní (a symetrická) matice, existuje **regulární** matice P rozměru $[k, k]$ taková, že platí $X'X = P.P'$. Proto lze psát

$$\varepsilon'N\varepsilon = (b - \beta)' X'X(b - \beta) = (b - \beta)' PP'(b - \beta) = [P'(b - \beta)]'[P'(b - \beta)]$$

Odtud plyne, že vektor $P'(b - \beta)$ a tedy též vektor $(b - \beta)$ - protože matice P je nestochastická - nezávislý na skaláru $s^2(T - k)$ a též na s^2 (o matici P totiž předpokládáme, že to je nestochastická matice). $\square$.

Tvrzení (2D) Odhady vektoru parametrů β pořízené metodou nejmenších čtverců a metodou maximální věrohodnosti jsou identické.

Důkaz tvrzení (2D) Již jsme ukázali, že odhad $\hat{\beta}$ pořízený metodou OLS má tvar

$${}_{OLS}b = (X'X)^{-1} X'y$$

Zbývá tedy ukázat, že **odhad pořízený metodou maximální věrohodnosti má stejný tvar**. Při tomto ověření vyjdeme ze sdružené hustoty vektoru náhodných složek, která má tvar

$$f(\varepsilon) = \frac{1}{(2\pi)^{T/2} \sigma^T} \exp\left(-\frac{\varepsilon'\varepsilon}{2\sigma^2}\right) \text{ pro } \varepsilon \approx N(0; \sigma^2 I_T)$$

Tato **sdružená hustota je** současně tzv. **věrohodnostní funkcí**, v jejímž zápisu se projevuje rozdíl v chápání pozic (odhadovaných) parametrů a pozorovaných veličin. Píšeme tedy

$$f(y, X; \beta, \sigma^2) = L(\beta, \sigma^2; y, X)$$

Zápis sdružené hustoty $f(y, X; \beta, \sigma^2)$ (kde se pozorované hodnoty y, X uvádí před středníkem, zatímco parametry β, σ^2 za ním) pohlíží na tvar (zde *normálního*) rozdělení jako na rozdělení náhodného vektoru s pevně danými (známými) určenými parametry β a σ^2 . Na hodnoty y zde pohlížíme, jakoby byly „generovány mechanismem“, který se řídí rozdělením náhodných složek ε (při dané matici vysvětlujících proměnných X).

V zápise věrohodnostní funkce $L(\beta, \sigma^2; y, X)$ (kde oba tyto parametry uvádíme v zápise před středníkem) se naopak na hledané parametry pohlíží jako na neznámé, které odhadujeme ze známých pozorovaných veličin regresní rovnice (těmi jsou vektor y a matice X).

Věrohodnostní funkci, jejíž maximum hledáme, zapíšeme ve tvaru, do něhož zahrneme pozorované veličiny (a přirozeně též vektor β a skalár σ^2):

$$L(\beta, \sigma^2; y, X) = \frac{1}{(2\pi)^{T/2} \sigma^T} \exp\left(-\frac{(y - X\beta)'(y - X\beta)}{2\sigma^2}\right)$$

Maximalizaci této (nelineární) věrohodnostní funkce si zjednodušíme tak, že budeme (ekvivalentně uvažovat maximalizaci jejího logaritmu). Tato cesta nevede k žádnému zkreslení původní úlohy: logaritmus je spojitá rostoucí funkce, takže poloha původního maxima – ze statistického hlediska jde o **modus** – se po této transformaci nezmění):

$$\tilde{L}(\beta, \sigma^2; y, X) = \ln L(\beta, \sigma^2; y, X) = -\frac{T}{2} \cdot \ln(2\pi) - \frac{T}{2} \cdot \ln \sigma^2 - \frac{1}{2\sigma^2} (y - X\beta)'(y - X\beta)$$

Úkolem je maximalizovat $\tilde{L}(\beta, \sigma^2; y, X)$ vzhledem k β a σ^2 . Rovnocenným cílem je ale minimalizace kladně vzatého výrazu $L^*(\beta, \sigma^2; y, X) = -\tilde{L}(\beta, \sigma^2; y, X)$ (neboť $\sigma^T = (\sigma^2)^{T/2}$)

$$\text{Min}_{\sigma^2, \beta} \left[\frac{T}{2} \cdot \ln(2\pi) + \frac{T}{2} \cdot \ln \sigma^2 + \frac{1}{2\sigma^2} (y - X\beta)'(y - X\beta) \right]$$

Při této minimalizaci postupně dostáváme (položením parc. derivací rovných 0):

$$(A1) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \beta} = \frac{1}{2\sigma^2} \cdot (-2X'y + 2X'X\beta) = 0$$

$$(B1) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \sigma^2} = \frac{T}{2\sigma^2} - \frac{1}{2\sigma^4} (y - X\beta)'(y - X\beta) = 0$$

Poznámka Při derivování podle rozptylu σ^2 zacházíme s touto veličinou jako s jediným (nedělitelným) symbolem. Proto např. $(\sigma^{-2})' = -\sigma^{-4}$ nikoliv $-2\sigma^{-3}$

Řešením vztahu (A1) zřejmě dostaneme vektor odhadnutých parametrů ve tvaru

$${}_{ML}b = (X'X)^{-1} X'y$$

Následně nyní dosazením tohoto odhadu za β do vztahu (B1) obdržíme¹

$$(B1^*) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \sigma^2} = \frac{T}{2\sigma^2} - \frac{1}{2\sigma^4} (y - X(X'X)^{-1} X'y)'(y - X(X'X)^{-1} X'y) = 0$$

Po vynásobení dvojnásobkem rozptylu ($2\sigma^2$) dostaneme zjednodušení:

$$T - \frac{1}{\sigma^2} e'e = 0, \text{ odkud plyne } e'e = \sigma^2 \cdot T \text{ a následně } {}_{ML}\hat{\sigma} = \frac{e'e}{T}.$$

Odhad reziduálního rozptylu získaný metodou maximální věrohodnosti má tedy tvar

$${}_{ML}\hat{\sigma}^2 = \frac{e'e}{T} = \frac{SSE}{T}$$

¹ Tvaru, kdy po určení některého parametru (zde β) dosadíme získanou hodnotu do původní věrohodnostní funkce, abychom mohli určit další parametry (zde σ^2) se někdy říká *koncentrovaná věrohodnostní funkce*.

Poznámka Všimněme si, že k odhadu koeficientů ${}_{ML}\beta$ jsme nepotřebovali operovat se σ^2 , zatímco následný odhad ${}_{ML}\hat{\sigma}^2$ byl již vázán na předtím pořízený odhad ${}_{ML}\beta$ (při jinak odhadnutém β bychom mohli získat obecně jiný odhad pro σ^2).

Měli bychom ještě ukázat, že získaný výraz pro ${}_{ML}\beta$ dává skutečně minimum (nikoliv maximum nebo sedlový bod). To dokážeme, pokud druhý diferenciál vztahu pro L^* vede k matici, která je pozitivně definitní. Skutečně lze snadno ověřit, že

$$(B2) \quad \frac{\partial^2 L^*}{\partial \beta^2} = \frac{X'X}{\sigma^2} > 0$$

protože momentová matice $X'X$ je sama (za přijatého předpokladu, že X má plnou hodnotu k) vždy pozitivně definitní.

K získání **Fisherovy informační matice** (čtvercové symetrické matice řádu $k+1$) potřebujeme vypočítat derivace věrohodnostní funkce podle hledaných neznámých parametrů, tj. všech složek vektoru β a skaláru σ^2 . Vyjdeme-li ze vztahů

$$(A1) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \beta} = \frac{1}{2\sigma^2} \cdot (-2X'y + 2X'X\beta) = 0.$$

$$(B1) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \sigma^2} = \frac{T}{2\sigma^2} - \frac{1}{2\sigma^4} \cdot (y - X\beta)'(y - X\beta) = 0.$$

určíme potřebné druhé partiální derivace pro dosazení do matice

$$P = \begin{pmatrix} \frac{\partial^2 L^*(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \beta} & \frac{\partial^2 L^*(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \sigma^2} \\ \frac{\partial^2 L^*(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \sigma^2} & \frac{\partial^2 L^*(\beta, \sigma^2)}{\partial \sigma^2 \partial \sigma^2} \end{pmatrix} = - \begin{pmatrix} \frac{\partial^2 \tilde{L}(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \beta} & \frac{\partial^2 \tilde{L}(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \sigma^2} \\ \frac{\partial^2 \tilde{L}(\beta, \sigma^2)}{\partial \beta \partial \sigma^2} & \frac{\partial^2 \tilde{L}(\beta, \sigma^2)}{\partial \sigma^2 \partial \sigma^2} \end{pmatrix}$$

Výpočtem jednotlivých derivací dostáváme

$$(A2) \quad \frac{\partial^2 L^*}{\partial \beta \cdot \partial \beta} = \frac{X'X}{\sigma^2}$$

$$(B2) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \sigma^2 \partial \sigma^2} = -\frac{T}{2\sigma^4} + \frac{2}{2\sigma^6} (y - X\beta)'(y - X\beta) = \frac{1}{\sigma^6} \varepsilon' \varepsilon - \frac{T}{2\sigma^4}$$

$$(AB2) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \beta \partial \sigma^2} = \frac{-(X'X\beta - X'y)}{\sigma^4} = \frac{X'\varepsilon}{\sigma^4} \quad (\text{a pro kontrolu})$$

$$(AB2) \quad \frac{\partial L^*}{\partial \sigma^2 \partial \beta} = -\frac{2(-X')(y - X\beta)}{2\sigma^4} = \frac{X'\varepsilon}{\sigma^4}$$

Matice P tedy nabude tvaru

$$P = \begin{pmatrix} \frac{X'X}{\sigma^2} & \frac{X'\varepsilon}{\sigma^4} \\ \frac{X'\varepsilon}{\sigma^4} & \frac{1}{\sigma^6}\varepsilon'\varepsilon - \frac{T}{2\sigma^4} \end{pmatrix} = \frac{1}{\sigma^2} \begin{pmatrix} X'X & \frac{X'\varepsilon}{\sigma^2} \\ \frac{X'\varepsilon}{\sigma^2} & \frac{1}{\sigma^2}\varepsilon'\varepsilon - \frac{T}{2\sigma^2} \end{pmatrix}$$

Uplatněním střední hodnoty na P dostaneme

$$EP = \begin{pmatrix} X'X & E\frac{X'\varepsilon}{\sigma^2} \\ E\frac{X'\varepsilon}{\sigma^2} & E\left(\frac{1}{\sigma^4}\varepsilon'\varepsilon - \frac{T}{2\sigma^2}\right) \end{pmatrix} = \frac{1}{\sigma^2} \begin{pmatrix} X'X & 0 \\ 0 & \frac{T}{2\sigma^2} \end{pmatrix}$$

protože $E\frac{X'\varepsilon}{\sigma^2} = \frac{X'}{\sigma^2}E\varepsilon = 0$ s ohledem na nestochastičnost X' a centrovanost ε a

$$E\left(\frac{1}{\sigma^4}\varepsilon'\varepsilon - \frac{T}{2\sigma^2}\right) = \frac{E\varepsilon'\varepsilon}{\sigma^4} - \frac{T}{2\sigma^2} = \frac{T}{2\sigma^2}, \text{ protože } E\varepsilon'\varepsilon = T \cdot \sigma^2$$

Všimněme si, že tato matice je – s ohledem na pozitivní definitnost momentové matice $X'X$ - rovněž pozitivně definitní. Tím jsme dokázali, že jde skutečně o minimum (námi záporně vzaté) resp. o maximum (původní) věrohodnostní funkce.

Nyní se můžeme přesvědčit, zda jde skutečně o nejlepší odhady, což zjistíme vyčíslením Fisherovy informační matice, jež je inverzní k matici P .

$$\left(\frac{\partial^2 L^{**}(\theta)}{\partial\theta\partial\theta'}\right)^{-1} = \begin{pmatrix} \frac{X'X}{\sigma^2} & 0 \\ 0 & \frac{T}{2\sigma^4} \end{pmatrix}^{-1} = \sigma^2 \cdot \begin{pmatrix} X'X & 0 \\ 0 & \frac{T}{2\sigma^2} \end{pmatrix}^{-1}$$

θ je užito z důvodu úsporného značení, v našem případě $\theta = (\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k, \sigma^2)$.

Poznámka (a současně definice)

Odhadová funkce $\hat{\theta}$ se nazývá **MVB** (*minimum variance bound*) **estimátor**, jestliže je nestranná a jestliže její kovarianční matice má velikost danou jako

$$\text{Cov}V = -[T \cdot P(\theta)]^{-1}, \quad \text{kde } P(\theta) = E\left[\frac{\partial^2 \ln f(Z_t, \theta)}{\partial\theta\partial\theta'}\right]$$

kde $f(Z_t, \theta)$ je sdružená hustota (resp. věrohodnostní funkce $L(\theta, Z_t)$) rozdělení náhodného vektoru Z_t sdružujícího (v našem případě) pozorované hodnoty y_t, X_t^2

² V našem případě jde o k+1 složkový náhodný vektor.

Odtud můžeme určit kovarianční matici odhadové funkce $\hat{\theta}$.

$$CovV = -[T.P(\theta)]^{-1} = -T \left[E. \frac{\partial^2 \tilde{L}(\theta)}{\partial \theta \partial \theta'} \right]^{-1} = T \cdot \begin{pmatrix} \frac{X'X}{\sigma^2} & 0 \\ 0 & \frac{T}{2\sigma^4} \end{pmatrix}^{-1} = \sigma^2 \begin{pmatrix} \frac{X'X}{T} & 0 \\ 0 & \frac{1}{2\sigma^2} \end{pmatrix}^{-1}$$

Odtud je vidět, že dolní hranice velikosti asymptotické kovarianční matice vektoru β libovolného estimátoru je dána výrazem $Cov(\hat{\beta}) = \sigma^2 \cdot \lim \left(\frac{X'X}{T} \right)^{-1}$

To však přesně odpovídá tvaru asymptotické kovarianční matice $\sqrt{T}(\hat{\beta} - \beta)$.

Současně je vidět, že dolní hranice pro rozptyl $\hat{\sigma}^2$ (získaná libovolným estimátorem) je dána jako

$$var \hat{\sigma}^2 = 2\sigma^4$$

Poznámka Mezi odhady reziduálního rozptylu pořízenými *metodou nejmenších čtverců* a *metodou maximální věrohodnosti* platí vztah :

$${}_{ML} \hat{\sigma}^2 = \frac{T-k}{T} {}_{OLS} \hat{\sigma}^2$$

Poznámka Z předchozího je vidět, že *odhad reziduálního rozptylu metodou maximální věrohodnosti není nestranný* (zůstává však – stejně jako odhad prostou metodou nemenších čtverců OLS – *konzistentní a asymptoticky nestranný*)

Obecněji, ne však zcela univerzálně lze říci, že zatímco OLS-metody inklinují z hlediska svých vlastností k nestranným odhadům (které jsou vydatné jen za velmi vzácných okolností) , pak ML-techniky poskytují odhady vydatné (obvykle na samé mezi možností daných **Cramér-Raovou dolní hranicí**), avšak nestrannost je vlastností, kterou od nich obvykle nelze očekávat. Ve víceroznicových regresních modelech ovšem ani simultánní OLS odhadové techniky neposkytují nestranné odhady (opět nepočítaje výjimky) , takže tam dvěma aspoň požadovanými statistickými vlastnostmi zůstává jen konzistence a asymptotická normalita).